

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ПРОФДОБІР

методичні рекомендації до практичних занять
для студентів спеціальності
6.130102 Соціальна робота

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
соціальної роботи

*Протокол № 9
від 04 травня 2016 р.*

Чернігів ЧНТУ 2016

УДК 331.548
ББК 65.290-2
О-79

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри соціальної роботи Чернігівського національного технологічного університету, протокол № 9 від 04 травня 2016 р.

Упорядник: ОСТРЯНКО ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри соціальної роботи

Рецензенти: Торубара Олексій Миколайович, доктор педагогічних наук, професор

Коленіченко Тетяна Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Сила Тетяна Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент

О-79 Острянюк Т.С. Профорієнтація та профдобр. Методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності 6.130102 Соціальна робота / Т.С. Острянюк. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. – 37 с.

У методичних рекомендаціях представлено мету, завдання, структуру, основний зміст курсу «Профорієнтація та профдобр», а також схарактеризовано основні компетенції, які формуються в результаті його вивчення. З цією метою надано методичні рекомендації для оптимізації роботи студентів при підготовці до практичних занять. До кожної теми складено перелік літератури, яка дозволяє знайти відповіді на теоретичні питання й підготуватися до виконання практичних завдань. Для перевірки рівня засвоєння знань з курсу розроблено й запропоновано контрольні запитання до тем.

Методичні рекомендації призначено для студентів, які навчаються за спеціальністю «Соціальна робота», викладачів, фахівців з соціальної роботи.

УДК 331.548
ББК 65.290-2
О-79

© Т.С. Острянюк, 2016
© ЧНТУ, 2016

ЗМІСТ

Передмова	4
Програма навчальної дисципліни «Профорієнтація та профдобір»	6
Структура навчальної дисципліни	12
Теми практичних занять	15
Методи поточного та підсумкового контролю	16
Плани практичних занять	18
1. Теоретичні засади професійної орієнтації	18
2. Нормативні документи у сфері професійної орієнтації	20
3. Теоретико-методичні основи професіографії	22
4. Методика складання професіографічної картки	23
5. Профінформація як основа професійної орієнтації особистості	24
6. Консультація в системі профорієнтаційної роботи	25
7. Професійна активізація учнів і методика її проведення	27
8. Професійна орієнтація і підготовка кадрів за кордоном	28
Питання до екзамену	30
Рекомендована література	32

ПЕРЕДМОВА

В сучасних умовах розвитку ринку праці зростання вимог до якості підготовки сучасного фахівця визначає необхідність якісного покращення усієї системи професійної підготовки кадрів. Одним із важливих напрямків реалізації таких завдань є розвиток і вдосконалення системи роботи з професійної орієнтації молоді в умовах здобуття нею вищої освіти. Професійна орієнтація є складною науково-практичною системою роботи з особами, які знаходяться у ситуації вибору професії. Її інформаційну та методичну основу складають глибокі знання змісту й умов професійної діяльності, правильні уявлення про вимоги професії до психофізіологічних та особистісних якостей людини, психодіагностична оцінка індивідуально-психологічних особливостей особистості та порівняння отриманих результатів з вимогами різних видів діяльності. Відсутність таких знань може мати негативні наслідки при виборі чи зміні професії. Завдання практичної профорієнтації визначають сьогодні значну потребу психологічного вивчення професій і особистісних якостей майбутнього фахівця, потребують відповідної підготовки кваліфікованих кадрів.

Основними **завданнями курсу** є:

- Засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій профорієнтаційної роботи.
- Вивчення методик діагностики здібностей, інтересів, мотивів і спрямованості особистості.
- Ознайомлення з методиками професійної діагностики, класифікації професій.
- Вивчення структури і функцій державних і громадських служб зайнятості населення, основних груп професій і їх значимості на ринку праці.
- Вивчення структур професіографічної картки, професіограми.
- Вивчення особливостей побудови класифікатора професій та застосування його на практиці.
- Ознайомлення з зарубіжним досвідом проведення профорієнтаційної роботи.

Студенти повинні **вміти**:

- застосовувати діагностичні методики з метою профорієнтації і профдобору;
- складати діагностичну картку особистості;
- володіти основами складання професіограми;
- визначати рівень психологічної готовності і професійної відповідності обраній професії;

- планувати і здійснювати роботу по перепідготовці спеціалістів у відповідності з їх індивідуально-психологічними особливостями і потребами суспільства;
- застосовувати набуті знання та навички в практичній діяльності, що забезпечують формування таких **компетенцій**:
 - ✓ соціально-особистісних;
 - ✓ загальнонаукових;
 - ✓ інструментальних;
 - ✓ професійних.

Викладання навчальної дисципліни має проводитися у доступній для студентів формі, зважаючи на рівень їх підготовки і складність наукової термінології курсу. Велика кількість годин відводиться на самостійну роботу. Самостійна робота передбачає науковий пошук актуальних проблем навчальної дисципліни «Профорієнтація та профдобр».

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ПРОФДОБІР»

Змістовий модуль 1. Теоретичний, історичний та законодавчий аспекти профорієнтації

Тема 1. Сутність професійної орієнтації на сучасному етапі, мета, зміст та предмет курсу «Профорієнтація та профдобір»

Підходи до визначення поняття професійна орієнтація: педагогічний, психологічний, соціологічний. Завдання та мета професійної орієнтації. Соціально-економічна функція, медико-фізіологічна функція, психолого-педагогічна функція професійної орієнтації молоді. Характеристика функцій. Основні компоненти теорії професійної орієнтації: факти, закономірності, принципи. Специфічні принципи професійної орієнтації: принцип свідомості у виборі професії, принцип відповідності обраної професії інтересам, схильностям, здібностям особистості й одночасно потребам суспільства в кадрах, принцип активності у виборі професії, принцип розвитку. Загально-педагогічні принципи. Типові помилки оптанта у виборі професії.

Тема 2. Історія виникнення та становлення професійної орієнтації

Виникнення професійної орієнтації. Загальна характеристика структури профорієнтаційної роботи (профінформація, профконсультація, профвідбір, профадаптація). Користь профорієнтації для суспільства. Початок профорієнтаційної роботи. Види професійної орієнтації.

Профорієнтація в Україні. Сучасний стан профорієнтаційної роботи.

Тема 3. Проблеми реалізації системи професійної орієнтації молоді

Актуальність професійної орієнтації. Професійне самовизначення, як перманентний процес самопізнання, формування інтересів, професійних намірів, професійної перспективи, визначення напрямів перекваліфікації, який проходить через всі етапи навчальної та трудової діяльності людини. Аспекти профорієнтації. Фактори, які впливають на вибір професії. Суб'єкти та об'єкти профорієнтації. Принципи роботи суб'єктів профорієнтації.

Тема 4. Структура системи професійної орієнтації молоді

Структурний поділ системи профорієнтаційної роботи з молоддю на ряд взаємопов'язаних компонентів. Характеристика компонентів системи. Професійна просвіта та її склад. Дослідження і оцінка властивостей індивідуальності особистості за допомогою попередньої професійної

діагностики. Професійна активізація і професійна консультація. Види консультацій. Компоненти професійного відбору. Аспекти адаптації. Професійна переорієнтація, професійне виховання і професіографія.

Тема 5. Управління системою професійної орієнтації молоді

Основні принципи управління системою професійної орієнтації. Характеристика принципів. Рівні управління професійною орієнтацією. Основні функції управління професійною орієнтацією: планування, організації, контролю, інформаційного забезпечення. Специфічні функції: діагностична, коректуюча, виховна, розвиваюча. Методи управління системою професійної орієнтації: програмно-цільовий, метод програмування, метод моделювання.

Тема 6. Нормативні документи у сфері професійної орієнтації

Концепція державної системи професійної орієнтації населення. Положення про організацію державної системи професійної орієнтації населення. Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається. Указ Президента України "Заходи щодо забезпечення працевлаштування молоді". Концепція про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі людських ресурсів. Рекомендація щодо професійної орієнтації та професійної підготовки у галузі розвитку людських ресурсів.

Тема 7. Характеристика світу професій як багатогранного явища

Професія як система що історично розвивається. Професія як діяльність та сфера реалізації особистості. Професія та спеціальність: спільне та відмінне. Загальна характеристика професій за Є.А. Клімовим. Типи професій. Види професій. Групи професій. Поняття про формулу професій.

Тема 8. Професіографія як методична основа професійної орієнтації особистості

Професіографія та її місце у професійній орієнтації особистості. Ознаки класифікації професій: за предметом праці, за метою праці, за знаряддям праці, за умовами праці. Класифікація професій за ознаками предметної галузі та форми необхідної освіти. Поняття про професіограму. Типологія професій за класифікацією Голланда. Диференційно-діагностичний опитувальник Є.О. Клімова. Порядок складання формули професії. Завдання професіографії. Структура професіографічної картки. Класифікатор професій.

Змістовий модуль 2. Зміст і методика реалізації системи профорієнтаційної роботи

Тема 9. Психодіагностика у системі професійної орієнтації особистості

Методи психодіагностики та їх класифікація. Система методів професійної орієнтації. Групи профорієнтаційних методів. Інформаційно-довідкові, світні методи. Діагностичні методи. Методи морально-емоційної підтримки оптантів. Методи прийняття рішень та побудови перспектив професійного розвитку особистості.

Тема 10. Методи професійної діагностики для визначення професійно-важливих якостей людини

Визначення професійних нахилів за допомогою методики Є.О. Клімова. Типи професій. Тест Голланда для визначення професійних інтересів людини. Визначення основних особливостей людини та визначення рівня відповідальності за рішення, що приймаються. Визначення коефіцієнту інтелекту. Психофізіологічні методики.

Тема 11. Оцінка ефективності професійного самовизначення

Підходи до оцінки ефективності профорієнтаційної роботи. Головний критерій і показник ефективності профорієнтаційної роботи. Основні вимоги до критеріїв і показників. Суть, характеристика і фактори соціально-професійного самовизначення як процесу. Ситуації, мотиви, правила і помилки вибору професії. Особистісний професійний план: зміст і послідовність складання. Основні складові професійного самовизначення. Використання в ролі показників результатів різних методик. Проблеми професійного самовизначення.

Тема 12. Можливості особистості і професійна придатність

Можливості людини при виборі професії. Допомога вчителів, соціологів, психологів, лікарів при виборі майбутнього виду професійної діяльності. Визначення професійної придатності за допомогою приладів, анкет, опитувальників. Чотири ступені професійної придатності. Професійні вимоги та професійний добір кадрів для соціальних служб.

Тема 13. Профінформація як основа професійної орієнтації особистості

Сутність, завдання та психологічні основи професійної інформації. Основні методичні й організаційні принципи професійної інформації. Методи і форми професійної інформації.

Тема 14. Консультація в системі профорієнтаційної роботи

Професійна консультація особистості, основні завдання та функції. Основні напрямки профконсультаційної роботи соціального працівника. Види профконсультацій. Принципи профконсультаційної роботи. Основні професійно-етичні принципи профконсультації особистості. Умови ефективного надання порад та рекомендацій профорієнтаційного характеру.

Тема 15. Професійний відбір у системі профорієнтації особистості

Сутність та основні завдання професійного відбору. Види та принципи професійного відбору. Методи професійного відбору. Професійно-етичні аспекти професійного відбору.

Тема 16. Традиційні та інноваційні форми профорієнтаційної роботи

Форми профдіагностичної роботи. Форми профорієнтаційної роботи. Профорієнтаційна гра в професійному самовизначенні особистості. Основні етапи роботи з підготовки та проведення професіографічної зустрічі. Інноваційні форми профорієнтаційної роботи.

Тема 17. Професійна активізація учнів і методика її проведення

Сутність мета та завдання професійної активізації учнів. Форми професійної активізації учнів. Професійна проба. Як основа професійної активізації. Сутність, зміст, структура методика проведення. Умови реалізації професійної проби.

Тема 18. Соціально-професійна адаптація молоді

Сутність та види адаптації. Етапи соціально-професійної адаптації. Фактори показники і критерії соціально-професійної адаптації. Методи соціально-психологічного дослідження процесу адаптації. Форми соціально-професійної адаптації.

Тема 19. Професійна переорієнтація населення

Стан та психологічні особливості дослідження професійної переорієнтації особистості. Сутність, мета і завдання професійної переорієнтації людини. Основні етапи професійної переорієнтації особистості. Фактори, які впливають на процес професійної переорієнтації особистості.

Змістовий модуль 3. Система профорієнтаційної роботи в різних закладах соціального спрямування

Тема 20. Профорієнтаційна робота в Центрах зайнятості, закладах освіти, Центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Історія створення державної служби зайнятості. Структура державної служби зайнятості. Основні завдання державної служби зайнятості. Функції служби зайнятості. Відповідальність Державного центру зайнятості. Права державної служби зайнятості. Завдання та функції обласних та районних центрів зайнятості. Єдина технологія обслуговування незайнятого населення. Розподіл обов'язків. Категорії незайнятого населення. Форми профорієнтаційної роботи в Центрах зайнятості. Особливості профорієнтаційної роботи в закладах освіти. Особливості профорієнтаційної роботи в Центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Тема 21. Профорієнтаційна робота з безробітними

Основні соціальні наслідки безробіття. Етапи стресових станів, пов'язаних з безробіттям. Типи психологічних особистісних деформацій. Конфлікт нахилів і професій залежно від статі, віку, освіти. Особливості проведення профорієнтаційної роботи з безробітними. Мета профорієнтаційної роботи. Рівні профдіагностичного обстеження безробітного. Основні етапи діагностичної консультації осіб, що втратили роботу.

Тема 22. Особливості професії «Профконсультант»

Історія виникнення професії профконсультант. Психологічні вимоги до профконсультанта. Функціональні обов'язки профконсультанта. Робота профконсультанта в державній службі зайнятості населення. Основні завдання та функції професійної консультації. Права та обов'язки профконсультанта. Методи профконсультаційної роботи. Проблеми, що виникають при проведенні профконсультаційної роботи. Оцінка роботи профконсультанта державної служби зайнятості населення.

Змістовий модуль 4. Зарубіжний досвід профорієнтаційної роботи

Тема 23. Професійна орієнтація учнів в системі освіти зарубіжних країн

Розвиток професійної орієнтації в рамках середньої освіти Франції. Реформи французької системи середньої освіти. Вимоги до функціонування системи середньої освіти. Класи профорієнтації у

коледжі. Варіанти навчання в коледжі. Концепції професійної орієнтації. Сучасний стан професійної орієнтації в системі середньої освіти Франції. Основні засади, методи та засоби проведення шкільної професійної орієнтації. Система професійної орієнтації Японії, Польщі, Угорщини.

Тема 24. Професійна орієнтація і підготовка кадрів за кордоном

Особливості професійної орієнтації молоді в Великобританії. Проблеми підготовки кадрів в Великобританії. Структура системи професійної орієнтації. Роль школи в професійній орієнтації учнів. Основні мотиви вибору професії. Перепідготовка спеціалістів та причини, що привели до перепідготовки. Перспективи професійної орієнтації в Великобританії. Підготовка фахівців соціальної роботи в Україні та досвід інших країн.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання							
		Всього		У тому числі					
				Лекцій		Практичних		Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	9	10	11	12
Змістовий модуль 1. Теоретичний, історичний та законодавчий аспекти профорієнтації									
1	Сутність професійної орієнтації на сучасному етапі, мета, зміст та предмет курсу «Профорієнтація та профдобр»	6	-	2	-	2	-	2	-
2	Історія виникнення та становлення професійної орієнтації	4	-	-	-	-	-	4	-
3	Проблеми реалізації системи професійної орієнтації молоді	4	-	-	-	-	-	4	-
4	Структура системи професійної орієнтації молоді	6	-	2	-	-	-	4	-
5	Управління системою професійної орієнтації молоді	6	-	-	-	-	-	6	-
6	Нормативні документи у сфері професійної орієнтації	8	-	-	-	2	-	6	-
7	Характеристика світу професій як багатогранного явища	6	-	-	-	-	-	6	-
8	Професіографія як методична основа професійної орієнтації особистості	8	-	-	-	4	-	4	-
Разом за змістовим модулем		48		4		8		36	
Змістовий модуль 2. Зміст і методика реалізації системи профорієнтаційної роботи									
9	Психодіагностика у системі професійної орієнтації особистості	6		2		-		4	

10	Методи професійної діагностики для визначення професійно-важливих якостей людини	6	-	-	-	-	-	6	-
11	Оцінка ефективності професійного самовизначення	4	-	-	-	-	-	4	-
12	Можливості особистості і професійна придатність	6	-	-	-	-	-	6	-
13	Профінформація як основа професійної орієнтації особистості	2	-	-	-	2	-	-	-
14	Консультація в системі профорієнтаційної роботи	6	-	-	-	2	-	4	-
15	Професійний відбір у системі профорієнтації особистості	6		2		-		4	
16	Традиційні та інноваційні форми профорієнтаційної роботи	4	-	-	-	-	-	4	-
17	Професійна активізація учнів і методика її проведення	2	-	-	-	2	-	-	-
18	Соціально-професійна адаптація молоді	2	-	2	-	-	-	-	-
19	Професійна переорієнтація населення	2	-	2	-	-	-	-	-
	Разом за змістовим модулем 2	46		8		6		32	
Змістовий модуль 3. Система профорієнтаційної роботи в різних закладах соціального спрямування									
20	Профорієнтаційна робота в Центрах зайнятості, закладах освіти, Центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	6	-	2	-	-	-	4	-
21	Профорієнтаційна робота з безробітними	4	-	-	-	-	-	4	-
22	Особливості професії «Профконсультант»	4	-	-	-	-	-	4	-
	Разом за змістовим модулем 3	14		2		-		12	
Змістовий модуль 4. Зарубіжний досвід профорієнтаційної роботи									
23	Професійна орієнтація учнів та молоді в зарубіжних країнах	6	-	-		2	-	4	-

24	Професійна орієнтація і підготовка кадрів за кордоном	6	-	2		-	-	4	-
	Разом за змістовим модулем 4	12	-	2		2	-	8	-
	Усього годин за дисципліну	120	-	16	-	16	-	88	-

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні засади професійної орієнтації	2
2	Нормативні документи у сфері професійної орієнтації	2
3	Теоретико-методичні основи професіографії	2
4	Методика складання професіографічної картки	2
5	Профінформація як основа професійної орієнтації особистості	2
6	Консультація в системі профорієнтаційної роботи	2
7	Професійна активізація учнів і методика її проведення	2
8	Професійна орієнтація і підготовка кадрів за кордоном	2
	Разом	16

МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Робота на практичному занятті

Усне опитування – це найбільш поширеніший метод перевірки рівня засвоєння теоретичних знань у навчальній діяльності. Його використання сприяє оволодінню логічним мисленням, формуванню та розвитку навичок аргументувати, висловлювати свої думки грамотно, переконливо обстоювати власну думку. Даний вид опитування передбачає відповіді студентів на визначені викладачем запитання практичного заняття.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати на практичному занятті із даного виду опитування передбачена робочою програмою навчальної дисципліни.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться на занятті за допомогою використання методу груп. Студентів ділять на групи та пропонується проблемне запитання чи реальна практична ситуація, яка потребує вирішення. Студенти за допомогою метода дискусії обговорюють проблему зазначену викладачем і презентують спільне вирішення проблеми.

Оцінюючи вирішення поставленої проблеми, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування, можливість поєднання теоретичного матіолу в реальній проблемній ситуації.

Експрес-опитування на практичному занятті проводиться на початку кожного заняття (5–10) хвилин. Студентам пропонується дати письмові відповідь на одне запитання із попереднього практичного заняття.

Метою проведення письмового опитування є перевірка залишкових знань студентів до попереднього практичного заняття та вміння змістовно та коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями: повнота, правильність та стислість відповіді, логіка і аргументованість викладу думок.

Модульний контроль

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить три письмових роботи за результати вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за результатами однієї письмової роботи становить 10 балів.

Підсумкова контрольна робота проводиться раз на семестр за результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичне та практичне питання. Завдання контрольної роботи включають питання з тем, які передбачені планом для самостійного вивчення.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менш як за тиждень. З переліком тем, питання з яких буде винесено на контрольну роботу, студенти теж ознайомлюються завчасно.

Відповідь на теоретичне питання повинна повністю його розкривати, але разом з тим бути лаконічною.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись з власними роботами та завданнями для них, і при необхідності оспорити результати контрольної роботи.

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретичні засади професійної орієнтації

План

1. Історичні аспекти світового розвитку профорієнтації.
2. Особливості становлення та розвитку та профорієнтаційної роботи в Україні і Росії.
3. Особливості профорієнтаційної роботи в Україні на сучасному етапі її розвитку.
4. Методологічні основи профорієнтації. Наукові концепції та підходи щодо вивчення професійної орієнтації.
5. Концепція державної системи професійної орієнтації населення в Україні.

Завдання для студентів

1. Проаналізуйте історичний аспект світового розвитку професійної орієнтації.
2. Які рекомендації стосовно вибору професії дає ЮНЕСКО?
3. Проаналізуйте Концепцію державної системи професійної орієнтації населення в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Коли і де з'явилась перша профорієнтаційна лабораторія?
2. Що Вам відомо про розвиток профорієнтації в нашій країні?
3. Назвіть основні структурні компоненти профорієнтації?
4. Визначте, у чому полягає мета, функції та завдання професійної орієнтації?
5. Що Вам відомо про становлення психотехніки, назвіть її засновників?

Методичні рекомендації

Готуючи відповідь на *перше питання* практичного заняття, слід визначити події, які стали поштовхом до виникнення нових професій і зміни старих. Проаналізуйте історію виникнення елементів профорієнтації у стародавньому Вавилоні Єгипті, Китаї, Спарті Афінах, Римі. Визначте роль Ф. Парсонса у становленні професійної орієнтації. Охарактеризуйте систему Ф. Тейлора. З'ясуйте яка була перша книга з професійної орієнтації (рік і місце видання). Зверніть увагу на розвиток профорієнтації у першій чверті ХХ ст. у країнах Англії, Бельгії, Німеччині, Іспанії, США, Франції, Швейцарії.

Підготовка *другого питання* потребує визначення перших кроків зародження профорієнтації у Російській імперії в к. XIX – на поч. XX ст. Зверніть увагу на появу лабораторій, які займалися питаннями профорієнтації молоді, педолого-педагогічних амбулаторії, Бюро профконсультації. З'ясуйте значення I Всесоюзного з'їзду психотехніків у 1931 році у вирішенні питань профорієнтації. Простежте розвиток профорієнтації у період реформ освіти.

Відповідь на *третє питання* потребує вивчення стану профорієнтаційної роботи в умовах сьогодення, а також визначення особливостей профорієнтаційної роботи в Україні на сучасному етапі її розвитку.

Готуючи відповідь на *четверте питання*, зверніть увагу, які ідеї покладено в основу методології профорієнтації. Дайте визначення поняттю методологія профорієнтації. Визначте основні положення методології профорієнтації. Охарактеризуйте діагностичну концепцію профорієнтації, виховну. А також з'ясуйте зміст диференційованого підходу до проведення профорієнтаційної роботи з учнями.

Підготовка відповіді на *п'яте питання* передбачає аналіз Концепції державної системи професійної орієнтації населення в Україні.

Література

1. Гладкова В.М. Профорієнтація : навчальний посібник / В.М. Гладкова. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2007. – 160 с.
2. Закон України «Про зайнятість населення» // Голос України. – 1991. – Січень. – № 3.
3. Зінченко В.П. Концепція профорієнтації учнівської молоді / Володимир Зінченко, Євгеній Павлютенков, Микола Тименко, Микола Янцур // Психолого-педагогічні новини. Інформаційний Бюлетень АПН України. – 1994. – № 3.
4. Концепція державної системи професійної орієнтації населення України. Схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1994 року, № 48 // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2000. – № 4. – С. 22–29.
5. Концепція державної системи професійної орієнтації населення України. Схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року, № 842 // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2008. – № 5–6. – С. 3.
6. Назимов И.Н. Профессиональная ориентация между прошлым и будущим / И.Н. Назимов // Школа и производство. – 1997. – № 1. – С. 89–96.
7. Фукуяма С. Теоретические основы профессиональной ориентации / Сигадзу Фукуяма. – М.: МГУ, 1989. – 105 с.

8. Янцур М.С. Науково-теоретичні основи модернізації професійної орієнтації учнівської молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства / М.С. Янцур // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: педагогіка. – 2004. – № 6. – С. 92–101.
9. Янцур М.С. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи. Курс лекцій. Навчальний посібник / М.С. Янцур. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 464 с.
10. Янцур М.С. Теоретичні засади розвитку системи професійної орієнтації учнівської молоді в сучасних умовах / М.С. Янцур // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: педагогічні науки. – Глухів: ГДПУ, 2007. – С. 114–124.

Тема 2. Нормативні документи у сфері професійної орієнтації

План

1. Нормативні акти у сфері професійної орієнтації.
 - а) Концепція державної системи професійної орієнтації населення України.
 - б) Положення про організацію професійної орієнтації населення.
 - в) Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається.

Завдання для студентів

1. Проаналізуйте Положення про організацію професійної орієнтації населення.
2. Проаналізуйте Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається.
3. Здійсніть порівняльний аналіз нормативних актів у сфері професійної орієнтації.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «профорієнтація» відповідно до нормативних документів.
2. В чому сутність і завдання професійної орієнтації згідно даних документів?

Методичні рекомендації

При підготовці відповіді на *перше питання* практичного заняття, необхідно з'ясувати визначення «професійної орієнтації», її спрямування, головну мету та принципи професійної орієнтації. Визначте елементи професійної орієнтації відповідно Концепції державної системи

професійної орієнтації населення України. Що зумовило необхідність розроблення Концепції і яка її мета. Розкрийте зміст проведення професійної орієнтації згідно Концепції. Порівняйте зміст Концепцій державної системи професійної орієнтації населення України від 1994 та 2008 рр. Як окреслені основні напрями формування та розвитку системи професійної орієнтації.

Підготовка відповіді на *друге питання* практичного заняття передбачає з'ясування студентами поняття «професійна орієнтація населення». Що є головною метою профорієнтаційної роботи. Визначте елементи професійної орієнтації у Положенні та порівняйте їх з елементами професійної орієнтації згідно Концепція державної системи професійної орієнтації населення України. Розкрийте зміст організації професійної орієнтації населення.

Готуючи відповідь на *третє питання*, необхідно визначити зміст поняття «професійна орієнтація» та основні елементи, завдання та функції професійної орієнтації молоді, яка навчається. Розкрийте зміст і організацію роботи закладів освіти з професійної орієнтації молоді, яка навчається. Проаналізуйте періоди профорієнтаційної роботи згідно Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається.

Література

1. Збірник нормативних, інструктивних та методичних матеріалів з питань професійної орієнтації незайнятого населення та інших категорій громадян. – Київ, 1997.
2. Зінченко В.П. Концепція профорієнтації учнівської молоді / Володимир Зінченко, Євгеній Павлютенков, Микола Тименко, Микола Янцур // Психолого-педагогічні новини. Інформаційний Бюлетень АПН України. – 1994. – № 3.
3. Концепція державної системи професійної орієнтації населення України. Схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1994 року, № 48 // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2000. – № 4. – С. 22–29.
4. Концепція державної системи професійної орієнтації населення України. Схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року, № 842 // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2008. – № 5–6. – С. 3.
5. Положення про професійну орієнтацію молоді яка навчається. Схвалена Наказом Міносвіти, Мінпраці і Мін-ва у справах молоді та спорту України №159 (30) 1526 від 02.06.1995 р.
6. Положення про організацію професійної орієнтації населення. Затверджено наказом Міністерства праці України, Міністерства освіти України та Міністерства соціального захисту населення України від 31 травня 1995 р. № 27/169/79.

7. Янцур М.С. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи. Курс лекцій. Навчальний посібник / М.С. Янцур. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – С. 379–400.

Тема 3. Теоретико-методичні основи професіографії

План

1. Професіографія як джерело профорієнтаційної роботи.
2. Професіограма як система опису професій.
3. Принципи та методи професіографічного вивчення професій.

Завдання для студентів:

1. Сформулюйте вимоги до індивідуально-психологічних особливостей працівника професій типу «людина-людина».
2. Сформулюйте вимоги до індивідуально-психологічних особливостей працівника професій типу «людина-знакова система».
3. Сформулюйте вимоги до індивідуально-психологічних особливостей працівника професій типу «природа».
4. Сформулюйте вимоги до індивідуально-психологічних особливостей працівника професій типу «людина-техніка».
5. Складіть таблицю «Професійно-важливі якості різних типів професій»

Назва типу професій	Провідний предмет праці	Професійно-важливі якості для даної професії

Питання для самоконтролю:

1. Що таке професіографія?
2. Що таке професіограма і чим вона відрізняється від професіокарти?
3. Які головні вимоги висуваються до професіограми?
4. Які основні класифікаційні ознаки профорієнтаційної класифікації професій?
5. Назвіть основні вимоги до професіограми?

Методичні рекомендації

Під час підготовки *першого питання* практичного заняття слід з'ясувати зміст поняття «професіографія» та історію виникнення професіографії. Назвіть основні концептуальні поняття професіографії (професія, спеціальність, посада). Визначте основні вимоги професіограми. Розкрийте види професіограм та їх функції. Назвіть етапи

у процесі розробки професіограм. З'ясуйте зміст поняття «психограма» та його місце у професіографії.

Підготовка *другого питання* практичного заняття передбачає з'ясування студентом існуючих класифікацій професій у вітчизняній літературі та зарубіжній. Охарактеризуйте типи професій «людина-людина», «людина-техніка», «людина-природа», «людина-знакова система», «людина-художній образ». Охарактеризуйте типи професій за Є. Клімовим, Дж. Холландом. Розкрийте психологічні принципи класифікації професій. Визначте вимоги до складання професіограми.

При підготовці відповіді на *третє питання* практичного заняття студент має визначити та пояснити основні принципи професіографії, сформовані К. Платоновим. Проаналізуйте методи опитування, аналізу літературних джерел та службової інформації, метод спостереження, експериментальний метод трудовий метод, метод самоспостереження які використовуються під час професіографічного вивчення професій.

Література

1. Волков Б.С. Основы профессиональной ориентации / Волков Б.С. – М.: Академический проект, 2007. – 333 с.
2. Гарбер Е.М. Методика профессиографи / Гарбер Е.М. – Саратов, 1992. – 92 с.
3. Енциклопедія професій. – К.: ДСЗУ, 2005. – 412 с.
4. Карпіловська С.Я. Основы професіографії / С.Я. Карпіловська, Р.Й. Міттельнам та ін. – К.: МАУП, 1997. – 147 с.
5. Романова Е.С. Психологические основы профессиографии / Е.С. Романова, Г.А. Суворова. – М.: МПГУ, 1990. – 98 с.
6. Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії / В.В. Синявський. – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 83 с.

Тема 4. Методика складання професіографічної картки

План

На занятті студенти складають професіографічну картку різних професій («Соціальний працівник», «Менеджер», «Столяр», «Юрист», «Деревообробник» тощо).

План складання професіографічної картки:

1. Соціально-економічна характеристика професії.
2. Виробнича характеристика професії.
3. Санітарно-гігієнічна характеристика професії.
4. Вимоги професії до індивідуально-психологічних особливостей фахівця».
5. Підготовка кадрів.
6. Складання формули професій.

Тема 5. Профінформація як основа професійної орієнтації особистості

План

1. Сутність, завдання, психологічні основи професійної інформації.
2. Методичні й організаційні принципи професійної інформації.
3. Методи і форми професійної інформації.

Завдання для студентів

1. Розробити план-конспект профінформаційного уроку для учнів 9 класу.
2. Розробити фрагмент професіографічної зустрічі.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність та завдання професійної інформації.
2. В чому полягають психологічні засади професійної інформації.
3. Які організаційні та методичні принципи побудови профінформаційної роботи Вам відомі?
4. Які методи профінформаційної роботи Ви знаєте?
5. Які існують форми профінформаційної роботи?
6. Назвіть схожі і відмінні риси:
 - а) профінформаційного уроку;
 - б) професіографічної зустрічі;
 - в) професіографічної екскурсії;
 - г) професіографічного дослідження.

Методичні рекомендації

При підготовці відповіді на *перше питання* практичного заняття необхідно з'ясувати визначення поняття Професійна інформація, її мету та основні завдання. Охарактеризуйте психологічні засади професійної інформації (міцність засвоєння, керованість засвоєння, особистісно-зумовлений характер засвоєння, потенційна актуальність засвоєної професійної інформації).

Готуючи відповідь на *друге питання* практичного заняття, студентам необхідно в першу чергу визначити вимоги, з дотриманням яких відбувається ефективно здійснення профорієнтаційної діяльності. Подумайте, чому сприяє реалізація вимог до організації профінформаційної роботи. Розгляньте зміст принципів профінформації (принцип науковості комплексності системності, інтеграції профінформаційних впливів). Яку роль відіграє застосування у процесі профінформаційної роботи методичних та організаційних принципів.

Відповідь на *третє питання* практичного заняття передбачає здійснення аналізу методів і форм профінформаційної роботи. Студентам

необхідно розглянути класифікацію методів, запропонованою Б. Ананьєвим у 1960-ті роки; класифікацію науково-практичних методів М. Пряжнікова. Сформулюйте визначення поняття «метод профорієнтаційної роботи». Охарактеризуйте інформаційно-довідкові методи, діагностичні, методи морально-емоційної підтримки особистості, методи надання допомоги у конкретному виборі та прийнятті рішення. Дайте визначення поняттю «форма профінформаційної роботи». Проаналізуйте такі форми, як: профінформаційний урок, професіографічна зустріч, професіографічна екскурсія, професіографічне дослідження. Порівняйте та знайдіть спільне і відмінне проаналізованих профінформаційних форм.

Література

1. Максименко С.Д. Общая психология / С.Д. Максименко. – М. : Ваклер, 2000. – 521 с.
2. Положення про організацію професійної орієнтації населення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0190-95>.
3. Система профинформационной работы со старшеклассниками / Б.А. Федоришин, С.Е. Карпиловская, Р.И. Мительман. – К.: Сов. Школа, 1988. – 176 с.
4. Синявський В.В. Психологічні основи профінформаційної професіографії / В.В. Синявський. – К.: ПТК ДСЗЦ, 2010. – 89 с.
5. Технології професійної орієнтації населення в умовах ринку праці : [кол. мон] / Н.А. Порбірченко, Н.І. Литвинова, В.В. Синявський. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 256 с.
6. Цабенко М.В., Коломієць Ю.В. Організація профінформації в сучасній школі [Електронний ресурс] / М.В. Цабенко, Ю.В. Коломієць – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/28_NIOXXI_2008/Pedagogica/35446.doc.htm

Тема 6. Консультація в системі профорієнтаційної роботи

План

1. Сутність, завдання, функції професійної консультації.
2. Профконсультаційна робота з різними соціально-віковими групами населення.
3. Психологічні особливості проведення профконсультації особистості.
4. Професійно-етичні принципи профконсультаційної роботи.

Завдання для студентів

Запропонуйте профконсультанту шляхи вирішення нижчеподаних ситуацій:

1. У підлітка відсутній професійний план і не виражені нахили.
2. У підлітка відсутній професійний план, але виражені нахили.
3. Є професійний план, який узгоджений з нахилами.
4. Професійний план не узгоджений з нахилами.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність теорій професійного вибору та розвитку особистості.
2. Дайте визначення профконсультації. Визначте її мету та завдання.
3. Охарактеризуйте типи профконсультації.
4. Розкрийте особливості та методи індивідуальної та групової консультації.
5. Назвіть етичні проблеми, які можуть виникати у діяльності профконсультанта.
6. Розкрийте сутність основних етично-професійних принципів профконсультації особистості?

Методичні рекомендації

При підготовці відповіді на *перше питання* практичного заняття необхідно з'ясувати визначення поняття професійна консультація, її мету, основні завдання та функції. Поясніть відмінність професійної консультації від профеінформації. Розкрийте сутність основних теорій професійного вибору та розвитку особистості. Розгляньте основні підходи у професійній консультації.

Готуючи відповідь на *друге питання* практичного заняття, необхідно проаналізувати зміст профконсультації школярів, учнів та студентів у професійних навчальних закладах, осіб зрілого віку, людей, які втратили роботу.

Під час підготовки відповіді на *третє питання* практичного заняття необхідно визначити напрямки проведення профконсультаційної роботи. Поясніть різницю між первинною та поглибленою профконсультацією. Визначте алгоритм проведення індивідуальної профконсультації. Розкрийте методи індивідуальної профконсультації. Визначте алгоритм проведення групової профконсультації. Розкрийте методи групової профконсультації.

Відповідь на *четверте питання* практичного заняття передбачає визначення основних етичних принципів та норм профконсультанта (принцип компетентності, не нанесення шкоди, неупереджене ставлення до клієнта, професійної таємниці, об'єктивності тощо). Подумайте, чому, на вашу думку, діяльність профконсультанта має підпорядковуватись певним етичним нормам?

Література

1. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації : [монографія] / О.І. Вітковська. – К. : Науковий світ, 2001. – 91 с.
2. Методи психодіагностики в системі професійної консультації безробітних : [методичний посібник] / Автор-укладач В.В. Синявський; [за заг. ред. В.В. Синявського]. – К., 2001. – Книга 2. – 191 с.
3. Орлов В.А. Психологическое профконультированное собеседование как метод интенсификации профессионального самоопределения старших подростков / В.А. Орлов // Психологические средства выявления особенностей личностного развития подростков и юношества. – М. : АПН, 1990. – С. 131–140.
4. Профорієнтаційна робота психолога [упоряд. Т. Гончаренко]. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с.
5. Пряжникова Е.Ю. Профорієнтація : [учеб. пособие для студ. высш. Учеб. заведений] / Е.Ю. Пряжникова, Н.С. Пряжников. – [2-е узд., стер.]. – М. : Издательский центр "Академия", 2006. – 496 с.
6. Синявський В.В. Психологічні основи професійної консультації безробітних : [навч.-метод. посіб.] / Синявський В.В. – К. : ІПК ДСЗУ, 2011. – 90 с.

Тема 7. Професійна активізація учнів і методика її проведення

План

1. Сутність, мета, завдання професійної активізації учнів.
2. Форми професійної активізації учнів.
3. Професійна проба – основа професійної активізації. Сутність, зміст, методика проведення та умови реалізації.

Завдання для студентів

1. Розробити програму професійної проби з соціальної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть зміст понять «активізація», «активність» у професійному самовизначенні.
2. Назвіть і охарактеризуйте основні форми професійної активізації учнів.
3. Дайте визначення поняття «професійна проба».
4. Охарактеризуйте структуру програми професійних проб.
5. Вкажіть умови реалізації професійних проб у загальноосвітній школі.

Методичні рекомендації

Підготовка відповіді на перше питання плану практичного заняття передбачає з'ясування сутності слова "активність", видів діяльності в яких активність проявляється. Визначте, яким чином відбувається формування в учнів активного інтересу до професій. Розкрийте поняття "професійна активізація". Розкрийте основні завдання профактивізації.

При підготовці відповіді на друге питання необхідно розкрити різні підходи до визначення форм профактивізації. З'ясуйте, які форми профактивізації розрізняють, охарактеризуйте їх. Які, на Вашу думку є найефективнішими, чому.

Відповідь на третє питання передбачає визначення сутності «професійної проби». Подумайте, чому професійні проби повинні бути обов'язковою складовою частиною шкільної освіти. Розкрийте зміст етапів професійної проби (підготовчий та практичний). Охарактеризуйте принципи професійних проб. Назвіть підходи, які існують у розробці організації, змісту професійних проб. Опишіть умови реалізації професійних проб у загальноосвітніх навчальних закладах.

Література

1. Бас Г.Г. Профорієнтаційна робота в сільській школі / Г.Г. Бас. – К.: Рад. школа, 1978. – 222 с.
2. Войтко А.І. Професійна активізація молоді на основі професійних проб : методичний посібник / А.І. Войтко, М.С. Янцур. – Рівне: МПУ ДЦЗ, МОУ РДПІ, 1996. – 55 с.
3. Підготовка до професійного навчання і праці : навч.-метод. посіб. / за ред. Г.О. Балла, П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки. – К.: Наукова думка, 2000. – 188 с.
4. Пряжников Н.С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения: учебно-методическое пособие / Н.С. Пряжников. – М.: МПСИ, МОДЭК, 2002. – 400 с.
5. Янцур М.С. Особливості профорієнтаційної роботи з учнями у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах / М.С. Янцур // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 17. – Рівне: РДГУ, 2001. – С. 106–112.

Тема 8. Професійна орієнтація і підготовка кадрів за кордоном

План

1. Система профорієнтаційної роботи в постсоціалістичних країнах (Білорусія, Російська Федерація, Польща, Чехія).

2. Соціально-економічні особливості профорієнтації в розвинутих країнах (Велика Британія, Данія, США, ФРН, Франція).

Завдання для студентів

1. Студенти готують презентації з профорієнтаційної роботи у обраній ними країні.

Питання для самоконтролю

1. Які особливості профорієнтації у Білорусії, Польщі, Чехії, Росії?
2. Які міжнародні документи регламентують профорієнтаційну роботу в розвинутих країнах світу?
3. Які існують моделі підготовки профконсультантів у розвинутих країнах?

Методичні рекомендації

Підготовка відповіді на *перше питання* плану практичного заняття передбачає з'ясування сутності системи профорієнтаційної роботи у Білорусії, Польщі, Чехії. Розкрийте особливості профорієнтаційної роботи у Російській Федерації.

При підготовці відповіді на *друге питання* необхідно розкрити зміст профорієнтації у Великій Британії, Данії, США, ФРН, Франції.

Література

1. Балацька Н. Порівняльний аналіз англійської та української системи професійної орієнтації учнів / Н. Балацька // Рідна школа. – 2005. – № 11. – С. 76–77.
2. Вачевський М. Сучасна економічна освіта у країнах Західної Європи : формування професійних компетентностей / М. Вачевський // Рідна школа. – 2006. – № 3.
3. Молокова З.А. Современная школа США. – М.: Педагогика, 1971.
4. Рыжков В.А. Организация профориентации в развитых капиталистических странах / В.А. Рыжков. – М.: Высшая школа, 1987. – 95 с.
5. Рыжков В.А. Профессиональная ориентация и подготовка кадров в Великобритании / В.А. Рыжков. – Высшая школа, 1991.
6. Сундакова Л.В. Профессиональная ориентация в Англии / Л.В. Сундакова. – Минск, 1977.
7. Сухарський С. Освіта закордоння / С. Сухарський. – Львів: Основа, 1995. – 38 с.
8. Шамсудинова И.Г. Источники профориентационной поддержки учащейся молодежи в США / И.Г. Шамсудинова, Д.Ю. Ларин // Педагогика. – 2008. – №1. – С. 103–111.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Наукові концепції та підходи до визначення поняття «професійна орієнтація» (педагогічний, психологічний, соціологічний).
2. Сутність професійної орієнтації. Методологічні основи профорієнтації.
3. Завдання, мета, функції професійної орієнтації.
4. Суб'єкти та об'єкти профорієнтації. Принципи професійної орієнтації.
5. Методи і форми професійної орієнтації особистості.
6. Загальна характеристика структури профорієнтаційної роботи (профінформація, профконсультація, профвідбір, профадаптація).
7. Історичні аспекти світового розвитку профорієнтації і сучасний стан розвитку професійної орієнтації особистості.
8. Особливості становлення та розвитку профорієнтації в Україні і Росії.
9. Нормативні акти у сфері професійної орієнтації.
10. Сутність, мета, завдання професійної активізації учнів.
11. Основні форми професійної активізації учнів.
12. Структура програми професійних проб.
13. Професіографія та її місце у професійній орієнтації особистості.
14. Профорієнтаційна класифікація професій.
15. Сутність і структура професіографічної картки. Поняття про формулу професій та порядок її складання.
16. Загальна характеристика професій за Є.А. Клімовим.
17. Принципи та методи професіографічного вивчення професій.
18. Сутність, завдання, психологічні основи професійної інформації.
19. Методичні й організаційні принципи професійної інформації.
20. Методи і форми професійної інформації.
21. Професійна консультація особистості, основні завдання, функції.
22. Профконсультація різних соціально-вікових груп населення.
23. Психологічні особливості проведення профконсультації особистості.
24. Професійно-етичні принципи профконсультації особистості.
25. Історія виникнення професії „Профконсультант”.
26. Функціональні обов'язки та психологічні вимоги профконсультанта.
27. Методи і форми профконсультаційної роботи.
28. Організація управління системою професійної орієнтації населення.
29. Основні принципи управління системою професійної орієнтації.
30. Типові помилки оптантів у виборі професії.
31. Види самовизначення.
32. Основні складові професійного самовизначення.

33. Методи діагностики професійних нахилів особистості.
34. Методика визначення професійного типу особистості.
35. Інноваційні засоби психодіагностики пізнавальних процесів.
36. Сутність і основні завдання професійного відбору.
37. Види і принципи професійного відбору.
38. Професійна придатність, її виявлення та формування.
39. Здібності і професійно-важливі якості особистості.
40. Методи професійного відбору.
41. Професійно-етичні аспекти професійного відбору.
42. Основні етапи професійного відбору: суть і характеристики.
43. Підходи до оцінки ефективності профорієнтаційної роботи.
44. Професійні вимоги і профдодір кадрів для соціальних служб.
45. Особливості особистості безробітного. Професійні нахили безробітних.
46. Особливості проведення профорієнтаційної роботи з безробітними.
47. Сутність та види соціально-професійної адаптації молоді.
48. Етапи соціально-професійної адаптації.
49. Фактори, показники та критерії соціально-професійної адаптації молоді.
50. Форми і принципи соціально-професійної адаптації.
51. Стан та психологічні дослідження професійної переорієнтації особистості.
52. Сутність, мета та завдання професійної переорієнтації людини.
53. Етапи професійної переорієнтації особистості.
54. Фактори, які впливають на процес професійної переорієнтації особистості.
55. Система профорієнтаційної роботи в Білорусії.
56. Система профорієнтаційної роботи в Російській Федерації.
57. Система профорієнтаційної роботи в Польщі.
58. Система профорієнтаційної роботи в Чехії.
59. Система профорієнтації у Великій Британії.
60. Система профорієнтації у Данії.
61. Система профорієнтації у США.
62. Система профорієнтації у Франції.
63. Система профорієнтації у Японії.
64. Система профорієнтації у Федеративній республіці Німеччини.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації / О.І. Вітковська. – К. : Наук. світ, 2001. – С. 64–74.
2. Закон України «Про зайнятість населення» від 01.03.1991.
3. Гончарова Н.О. Основи професійної орієнтації / За ред.. В.Ф. Моргуна. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 168 с.
4. Довідник професій / [упор. Д.О. Закатнов, Н.В. Жемера, М.П. Тищенко]. – К. 1999.
5. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 № 2998.
6. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 № 21.
7. Климов Е.А. Как выбирать профессию / Е.А. Климов. – М., 1991. – 159 с.
8. Положення про державну службу зайнятості. Затверджено постановою Кабінету Міністрів УРСР від 24 червня 1991р. № 47.
9. Концепція державної системи професійної орієнтації населення.
10. Концепція про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів. Конвенція 142 від 04.06.75. Ратифіковано Україною 07.03.1979.
11. Положення про організацію професійної орієнтації населення (наказ Мінпраці України, Міносвіти України та Міністерства соціального захисту України від 31.05. 1995 р. за № 27/169/79).
12. Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається. Затверджено Мінюстом України 03.07.95 № 198/734.
13. Положення про територіальний центр професійної орієнтації населення (відділ територіального центру зайнятості) державної служби зайнятості.
14. Положення про методичну раду територіального центру професійної орієнтації населення (відділу територіального центру зайнятості) державної служби зайнятості.
15. Про порядок видачі суб'єктом підприємницької діяльності спеціальних дозволів (ліцензій) на надання послуг, пов'язаних із професійною орієнтацією населення. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03.09.1996 р. за № 499/1524.
16. Заходи, щодо забезпечення працевлаштування молоді. Указ Президента України від 6 жовтня 1999 року № 1285/99.
17. Орієнтовний перелік робіт, де є потреба у професійному відборі.

Допоміжна

1. Бондарчук К.П. Професійне навчання незайнятого населення (досвід зарубіжних країн) / К.П. Бондарчук // Соціальний захист. – 1999. – № 4. – С. 67–74.
2. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика: Учебник для вузов / Л.Ф. Бурлачуук. – СПб.: Питер, 2005. – 351 с.
3. Введення в соціальну роботу. Навчальний посібник. – К.: Фенікс, 2001. – 288 с.
4. Вітківська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації / О.І. Вітківська. – К.: Наук. світ, 2001. – С. 64–74.
5. Гетта В.Г. Методические рекомендации к лекции на тему «Профессиональная ориентация учащихся» / В.Г. Гетта, Н.Н. Дедович. – Чернигов, 1986.
6. Гончарова Н.О. Основи вибору професії: консультативний тренінг / Н.О. Гончарова; За ред. В.Ф. Моргуна. – Полтава: АСМІ, 2007. – 48 с.
7. Готовність учня до профільного навчання / [Упоряд.: В. Рибалка / За заг. ред. С. Максименка, О. Главник]. – К.: Мікрос – СВС, 2003. – 112 с.
8. Грабська О.І. Профорієнтаційна робота зі школярами у гімназії / О.І. Грабська // Рідна школа. – 2004. – № 10. – С. 16–17.
9. Довідник професій / [Упорядник Д.О. Закатнов, Н.В. Жемера, М.П. Тименко]. – К.: Видавництво “Українська книга”, 2008.
10. Єгорова Є.В. Психологічне дослідження професійного самовизначення старшокласників з різним типом усвідомлення проблеми вибору професії / Є.В. Єгорова // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні. – Харків: ОВС, 2002. – С. 384–394.
11. Жемера Н. Вибір професії: престиж чи усвідомленість? / Н. Жемера // Директор школи. – 2001. – № 45. – С.10.
12. Закатнов Д.О. Технології активізації професійного самовизначення старшокласників / Д.О. Закатнов // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2001. – № 6. – С. 99–104.
13. Зверєва Д. Норми практики соціальної роботи канадської асоціації соціальних працівників / І.Д. Зверєва // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 9. – С. 2–4.
14. Использование профдиагностики для решения задач управления персоналом (Методические пособия). – Томск, 1997. – 37 с.
15. Каленюк І. Деякі проблеми організації та фінансування професійної підготовки кадрів / І. Каленюк // Аспекти праці. – 2001. – № 8. – С. 14–17.

16. Калюжна Ю.І. Психологічні основи здійснення профорієнтаційної роботи зі шкільною молоддю / Ю.І. Калюжна // Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно зорієнтованої освіти / [Автори-упорядники П.І. Матвієнко, Н.І. Білик, О.О. Новак]. – Полтава: ПОІППО, 2006. – С. 168–176.
17. Климов Е.А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной консультации / Е.А. Климов. – М.; Знание, 1983, – 96 с.
18. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е.А. Климов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
19. Кличко Н.Л. Формування професійних інтересів у майбутніх фахівців / Н.Л. Кличко // Рідна школа. – 2001. – № 2. – С 48–49.
20. Клімов Т.І. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи: Практикум / Т.І. Клімов, І.О. Седляр, М.С. Янцур. – Київ, 1995. – 180 с.
21. Концепція профільного навчання в старшій школі. Документи // Завуч. – 2004. – № 16. – С. 3–13.
22. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка-центр, 2006. – 536 с.
23. Критерии и показатели готовности школьников к профессиональному самоопределению / [Под ред. С.Н. Чистяковой, А.Я. Журкиной]. – М.: Филология, 1997. – 80 с.
24. Кроки до самопізнання. Журнал для визначення профілювання / [Автор-упорядник Н.О. Лук'яненко; За ред. О.О. Новака]. – Полтава, 2008. – 40 с.
25. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н.М. Лавриченко. – Київ, 2000. – 444 с.
26. Липівський М. Управління професійною орієнтацією молоді; (правовий аспект) / М. Липівський. – К., 1984.
27. Єдина технологія обслуговування незайнятого населення в центрах зайнятості / [Маршавін Ю.М., Ляміна Л.Є., Фокас Л.М., Ружецький М.М., Поліванов В.Є. та ін.]. – Київ, 1999.
28. Мельник О.В. Основи вибору професій: експериментальна програма та збірник практичних завдань / О.В. Мельник, В.П. Романчук. – К.: Інститут проблем виховання АПН України, 2001. – 98 с.
29. Мерзлякова О. Методики професійного самовизначення / О. Мерзлякова, Г. Євдокимова. – К. : Шкільний світ, 2011. – 120 с.
30. Молодь на ринку праці. Збірник нормативно-правових актів. – Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України. – К., 2000. – 144 с.

31. Моргун В.Ф. Багатовимірна психодіагностика досягнень учня як перший крок профільної освіти / В. Моргун // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 1. – С. 1–5.
32. Моргун В.Ф. Методика багатовимірного аналізу досягнень учня з метою профілювання та профорієнтації / В.Ф. Моргун. – Полтава, 1997. – 16 с.
33. Моргун В.Ф. Опитувальник реального, бажаного і фантастичного бюджетів часу людини / В.Ф. Моргун. – Полтава: Оріяна, 2002. – 24 с.
34. Моргун В.Ф. Психологічний супровід професійної орієнтації / В.Ф. Моргун // Психолого-педагогічний супровід профілізації освіти: теорія і практика. Мат-ли Всеукр. н.-п. конф. (Полтава, 10-11 грудня 2008 р.) / За ред. В.Ф. Моргуна. – Полтава: ПОІППО ім. М.В. Остроградського, 2008. – С. 29–31.
35. Организация, содержание и методика профориентационной работы в службе занятости: Сб. инструктивно-методических материалов. – М.; РУЦ ФСЗ, 1994.
36. Пазюченко Т.М. Професійна орієнтація на педагогічну працю: консультативний тренінг: Методичний посібник / Т.М. Пазюченко. – Київ, 2000. – 116 с.
37. Панок В.Г. Освітня стратегія щодо викоренення незаконного використання дитячої праці в Україні. Метод. реком / В.Г. Панок. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 26 с.
38. Підготовка до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи): Навч. мет. пос. / [За ред. Г.О. Балла, П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки]. – К.: Наукова думка, 2000. – 188 с.
39. Побірченко Н.А. Профорієнтація учнівської молоді : [посібник] / Н.А. Побірченко, А.Л. Шайкова. – К.: Наук. Світ, 2009. – 226 с.
40. Професійна діагностика / Упорядник Т. Гончаренко. – К., 2004. – 120 с.
41. Професійна орієнтація: Підручник [для студентів] / Єгоров Є., Ігнатович О.М., Кобченко В.В., Литвинова Н.І., Марченко І.Б.; [за ред. О.М. Ігнатович]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 240 с.
42. Профессиональная ориентация (этапы и методы): Метод. реком. / Межрегион. заоч. нар. ун-т работников кадровых служб. – К., Научно-внедренческий центр «Кадры», 1990. – 89 с.
43. Профконсультаційна робота, (методичні рекомендації, профдіагностичні тести та методики). – Чернігів, 1995. – 40 с.
44. Пряжников Н.С. Личная профессиональная перспектива / Н.С. Пряжников // Школьный психолог. – 2000. – № 16. – С. 14.
45. Пряжников Н.С. Перспективы отечественной профориентации // Н.С. Пряжников // Школьный психолог. – 2000. – № 19. – С. 5.

- 46.Пряжников Н.С. Профориентационные игры (проблемные ситуации, задачи, карточные методики): Учеб.-мет. пос. для студ / Н.С. Пряжников. – М.: МГУ, 1991. – 86 с.
- 47.Психологія праці та професійної підготовки особистості: Навчальний посібник / За ред. П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки. – Хмельницький: ТУП, 2001. – 330 с.
- 48.Рибалка В.В. Психологія професійного самовизначення для здорових старшокласників: Методичні рекомендації / В.В. Рибалка. – К.: ІПППО АПН України, 2004. – 24 с.
- 49.Рибалка В.В. Співвідношення між соціально та індивідуально визначеними якостями особистості як передумова професійного самовизначення учнівської молоді / В.В. Рибалка // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія педагогіка, соціологія. – 2000. – № 3. – С. 32–37.
- 50.Синявський В.В. Методи психодіагностики в системі професійної консультації безробітних / В.В. Синявський. – УК., 2001. – 192 с.
- 51.Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : [навчально-методичний посібник] / В.В. Синявський – ІПК ДСЗУ, 2010. – 96 с.
- 52.Синявський В.В. Професійна орієнтація у реформуванні загальноосвітньої та професійної школи / В.В. Синявський // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 2. – С. 142–150.
- 53.Солоза О.Г. Рефлексия оснований профессиональной деятельности в игровом обучении / О.Г. Солоза // Психологическая наука и образование. – 2001. – № 2. – С. 68–73.
- 54.Технології професійної орієнтації населення в умовах ринку праці : [кол. мон.] / Н.А. Побірченко, Н.І. Литвинова, В.В. Синявський [та ін.]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 256 с.
- 55.Тименко М.Л. Методичні засади вивчення особистості з метою самостійного вибору учнем майбутньої професії / М.Л. Тименко // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. – 2001. – № 4. – С. 94–98.
- 56.Уніят С. Вибір професії, або задача з багатьма невідомими / С. Уніят, С. Комінко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 87 с.
- 57.Шевчук С.П. Методи активного навчання соціальних працівників / С.П. Шевчук, О.С. Шевчук. – Чернігів: ДКП РВВ, 2000. – 114 с.
- 58.Янцур М.С. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи. Курс лекцій. Навчальний посібник / М.С. Янцур. – К.: Видавничий Дім «Слово». – 2012. – 464 с.

59. Piekarska Anna. School stress, teachers' abusive behaviors, and children's coping strategies / Anna Piekarska // Child Abuse & Neglect, Volume 24, Issue 11, November 2000, Pages 1443–1449.
60. Wong P.T. Effective management of life stress: The resourcecongruence model / P.T. Wong // Stress medicine. – 1993. – V. 9. – № 3. – P. 51 – 60.

Інформаційні ресурси

Devine Jane. Social Work Changes Lives / Article [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.facebook.com/pages/Social-Work-Changes-Lives> 2009